Siturile din secolele IV-III a. Chr. din bazinul râului Cogâlnic*

Andrei COROBCEAN

Cercetarea evoluției habitatului în bazinul râului Cogâlnic, precum și în alte zone, care acoperă granița dintre silvostepă și stepă, prezintă o importanță deosebită, în special în vederea estimării interacțiunii dintre condițiile de mediu și habitat în diferite perioade istorice. Evident, studierea distribuției spațiale a siturilor arheologice nu poate fi redusă la limitele convenționale geografice ale bazinelor râurilor, mai ales în cazul celor din secolele IV-III a. Chr., care nu pot fi izolate de siturile sincrone din valea râului Botna, spre exemplu.

Bine-cunoscutelor vestigii ale epocii fierului din sudul Codrilor Moldovei, precum celor din microzona Hansca sau Horodca, li se adaugă cel de la Stolniceni „Cetate" – cel mai cercetat astăzi dintre monumentele aceleiași epoci din bazinul Cogâlnicului. Totodată, în baza datelor existente, se poate estima, cu anumite rezerve, prezența în valea Cogâlnicului a unui număr de 22 de situri arheologice, care conțin unul sau mai multe niveluri de locuire din prima și a doua epocă a fierului. Gradul de cercetare a siturilor respective determină un caracter preliminar al atribuirii și amplasării majorității dintre ele. Cea mai mare parte a siturilor a fost supusă unor cercetări de suprafață. Investigațiile mai ample și sistematice au vizat doar trei situri: Stolniceni „Cetate", Logănești I și Lipoveni II. De altfel, doar ultimele două conțin materiale care pot fi atribuite primei și celei de-a doua epoci a fierului. Restul siturilor cunoscute în zona cercetată conțin doar materiale datate cu secolele IV-III a. Chr. și atribuite tradițiilor culturale getice.

În preajma localității Buțeni, prin cercetări perieghetice realizate de V. Beilecci, T. Arnăut și S. Matveev, au fost identificate opt puncte – situri, de pe a căror suprafață s-a recuperat material arheologic caracteristic secolelor IV-III a. Chr. Preliminar, se constata că este vorba de cea mai mare aglomerație de situri din regiunea studiată, care au existat în perioada respectivă. O a doua grupare de situri sunt cele identificate în preajma satului Ciuciuleni,

* Comunicarea a fost realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică".

la care îl adăugăm și pe cel de la Drăgușenii Noi, descoperite de I. Eremia în anii '70 ai secolului trecut. Printre siturile cunoscute doar în baza cercetărilor de suprafață, le amintim și pe cele de la Fundul Galbenei, Fetița, Gradiște și Porumbrei, localizarea unora din ele urmând a fi încă precizată.

Poziția dominantă și caracterul original al sitului de la Stolniceni „Cetate", descoperit în primele decenii ale secolului XX, în preajma căruia mai sunt cunoscute două situri, este relevantă sub aspectul existenței unui centru de cult, ipoteză care reiese din materialele provenite din incinta fortificată: înmormântări, amenajări funerare și de cult, vetre, ruine de construcții etc. Nu este exclus că acesta era unul din centrele importante ale comunităților sedentare din secolele IV-III a. Chr. din această regiune, alături de cele de la Horodca și Hansca. Un loc aparte în acest peisaj îl ocupă situl pluristratigrafic de la Lipoveni, care furnizează materiale relevante, provenite din orizontul primei și al celei de-a doua epoci a fierului.

Gradul redus de cercetare a majorității absolute a siturilor din bazinul râului Cogâlnic nu permite o estimare concludentă a evoluției comunităților sedentare, atribuite geților, din secolele IV-III a. Chr., investigațiile în derulare urmând să stabilească perspectivele protejării și valorificării acestora.